

समारोप

माझ्या अठरा वर्षांच्या साधना काळात बहिर्मन, अंतर्मन आणि अंतःकरण यांची साधना झाली. पुढे अठरा वर्ष मनावर संशोधन करत असताना सर्वांना उपयुक्त असणारं मनाचं परिपूर्ण असं अध्यात्म-विज्ञान हाती लागलं आणि असं लक्षात आलं की 'मन' ही ब्रह्मांडातली पाचवी शक्ती आहे. ही ब्रह्मांडातली एकमेव संवेदनशील शक्ती आहे. ज्याप्रमाणे एच.टू ओ.च्या वाफ, पाणी आणि बर्फ या तीन भिन्न अवस्था आहेत, तसंच त्यांचे गुणधर्मही भिन्न आहेत. त्याचप्रमाणे बहिर्मन, अंतर्मन आणि अंतःकरण या मनाच्याच तीन भिन्न अवस्था असून त्यांचे गुणधर्मही भिन्न आहेत. बहिर्मन हे वाफेप्रमाणे चंचल असून भावनाप्रधान आहे, तर वरवरचे तरंग आणि लाटा सोडल्या तर तलाव आणि समुद्राच्या पाण्याप्रमाणे अंतर्मन स्थिर आहे. ते स्थिर भावयुक्त आहे. अंतःकरण हे बर्फाप्रमाणे अचल आहे. दैहिक मन हे शरीरात बद्ध असल्याकारणाने त्याला बऱ्याच मर्यादा पडतात. बाह्य जगताशी संपर्क साधण्यासाठी बहिर्मनाचा सतत मेंदूशी संपर्क असतो. जड पंचज्ञानेंद्रियांकडून मेंदूमार्फत बाह्य ज्ञान मन घेत असतं. अंतर्मनाला मात्र सूक्ष्म ज्ञानेंद्रियं असून ती सहा आहेत, तर अंतःकरणाला आठ सूक्ष्म ज्ञानेंद्रियं आहेत. अंतर्मनाची जागा छातीच्या भागात असून उर्वरित शरीरात बहिर्मन आहे. अंतःकरण हे अंतर्मनाच्या तळाशी, अंगठ्याच्या पेराएवढं आहे. बहिर्मन संवेदनशील, संस्कारक्षम आणि प्रेरणायुक्त आहे. अंतर्मन संस्कारक्षम आणि स्फुरणशील आहे, तर अंतःकरण केवळ संस्कारक्षम आहे. त्याचा मेंदूशी कधीच संपर्क येत नसल्याने गतजन्मी झालेले आणि या जन्मी होत असलेले संस्कार आपल्याला कधीच कळत नाहीत. अंतःकरणात आत्मा बद्ध आहे. देह सोडताक्षणीच बहिर्मन इथेच विरून जातं. अंतःकरणाचं आवरण घेऊन आत्मा बाहेर पडतो. अध्यात्म-विज्ञानात मृत्यू नंतरचं जीवन, पुनर्जन्म आणि गर्भावस्थेत बहिर्मन कसं तयार होतं यावर संशोधन झालं आहे. ब्रह्मांडाचा केंद्रबिंदू, महाविस्फोट, अवकाशात असलेलं वैश्विक मन, वायुमंडलात असलेलं जागतिक मन आणि जीवोत्पत्ती यांवरही बरंच संशोधन झालं आहे. सातत्याने सोळा महिने अध्यात्म-विज्ञान या सदरातून आपण केवळ बहिर्मनाचा अल्पसा विचार केला. आता आपण या सदराचा समारोप करत आहोत.